

AZ 1935-1938-BAN ÉPÍTETT ALLANDÓ ERŐDÍTÉSI
ÉPÍTMÉNYEK ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ ORSZÁG
VÉDELME NEK MAI VISZONYAI KÖZÖTT

Ludvik Dolezel mk.ezredes
a Brnói Katonai Akadémia
Műszaki tanszék vezetője*

Az Európában - különösen annak középső, keleti és délkeleti részein - bekövetkezett események alapvetően megváltoztatták a térség helyzetét. Németország egyesült, a Varsói Szerződés megszűnt, a NATO átalakulása folyamatban van, a Szovjetunió felbomlott. Az Európai Biztonsági és Együttműködési értekezlet (EBEÉ) keretein belül tovább folytatódik a fegyveres erők csökkentése, kezdenek kialakulni a biztonsági kérdésekkel foglalkozó intézmények.

A jelölt folyamat ugyanakkor nem problémamentes. Az újonnan formálódó, egész világot átfogó biztonsági rendszerek mellett sok feszültséggóc, bonyodalom is körülvesz bennünket. Ahogy a volt Jugoszláviában és Szovjetunióban történő események bizonyítják, e bonyodalmak sok helyen összeütközésbe, krízishelyzetbe csaptak át. Ez természetesen közvetlen hatást gyakorol az újonnan alakuló európai biztonsági politikára, ezen belül a Cseh Köztársaság biztonságpolitikájára is.

Hazánkban a hadsereg építésének alapvető követelményeit a Cseh Köztársaság katonai doktrínája határozza meg. A doktrína alapján úgy kell a fegyveres erőinket átalakítani, hogy azok az elégséges védelem

* Dolezel mk.ezredes Úr, külön a Műszaki Katonai Közlöny számára, írta ezt a cikket, melyet ezúton is köszönünk.

elvének megfelelően kizárólag védelmi jellegűek legyenek, képesek legyenek felszámolni az ország függetlenségét fenyegető veszélyeket, elhárítani az ország bármely területét, bármely irányból érő ellenséges légi vagy földi agressziót. A hadsereg átalakításának és az ország védelmi célú mozgósítási rendszere kialakításának összhangban kell lennie hazánk gazdasági lehetőségeivel és szociális légkörével.

A katonai doktrina által meghatározottak végrehajtásának egyik részfeladata, a műszaki-utász rendszabályok foganatosítása az ország területén. A Cseh Köztársaság komplex hadászati védelmével összhangban át kell gondolnunk az 1935-1938-as években létrehozott állandó erődítési objektumok és tartós csapaterődítési építmények alkalmazásának lehetőségeit.

1. Az erődítési létesítmények rövid története

A II. világháborúig a Cseh Köztársaság védelme műszaki biztosításának középpontjában az állandó erődítési építmények létrehozása állt, melyek építését 1936-ban kezdték el. A Cseh Köztársaság területét négy hadszínterre osztották:

- a döntő hadszíntér az északi 335 km hosszúságú LABA
- DDRA - JABLUNKOV vonal volt. Itt egymást követően, összesen 14 erődöt, 212 nehéz és 3348 könnyű típusú állandó erődítési építményt készítettek el;
- nyugati irányban a LABA és VLTAVA folyóktól számítva három állás készült el összesen 1821 könnyű típusú építménnyel és 216 önálló (elszigetelt) építménnyel a KRUSNEGORI, CSESZKIJ LESZ és SUMABE fő irányokban;
- a déli hadszíntéren (Dél - Csehországban és Moravában), Ausztria feltételezett semlegességében bízva csak 658 db könnyű típusú erődítési építmény

került elhelyezésre.

A mai napig az 1935-1938. között létrehozott erődítési építményeket csak részlegesen alkalmazták. Rendszeres éves karbantartásra csak a volt NSZK és Ausztria felé eső határszakasz könnyű típusú elemeinél került sor. A nehéz típusú építmények vonala pedig csak az osztrák határ mentén volt fenntartva.

2. Az erődítési építmények jellemzői

A nehéz és könnyű típusú erődítési építmények a védelmi objektumokhoz tartoznak (NTÁÉ- nehéz típusú állandó építmény; KTÁÉ- könnyű típusú állandó építmény). Rendeltetésük a harcban az élő erő, a technika és az anyagi eszközök közvetlen védelme volt az ellenség pusztító eszközeinek hatása ellen, továbbá a hatékony tűzcsapások és a csapatok szilárd vezetésének biztosítása. A KTÁÉ-hez a könnyű típusú, vasbeton figyelő- és tüzelőállás objektumok tartoztak. Ezeket az építményeket az államhatár mentén és a védelem mélységében lévő önálló védelmi terepszakaszokon hozták létre 1-3 lőrésrel, vagy figyelő nyílással.

A kiépített KTÁÉ-ek típusait az 1.sz. melléklet tartalmazza:

- az 1-2. ábrák építményei: vasbeton építmények 1-3 lőrésrel; közvetlen irányzású kézi tűzfegyverekkel tűzcsapások mérésére, illetve felderítésére; egy építmény állománya 4-6 főből állt;
- a 3-8. ábrák építményei: két lőréses építmények szárnyból mérendő tűzcsapáshoz (a lőrések különféle kialakításával).

A NTÁÉ-ek vasbetonból készült tüzelőállások különféle tüzesszerek (gyalogosági és harckocsi géppuska;

páncéltörő ágyú; aknavető; löveg), valamint egyéb berendezések részére. Az építmények a határmenti erődítési munkák során kerültek elkészítésre. Két fő típusuk különböztethető meg (2.sz. melléklet);

- gyalogsági erődíjlem 9-10-13-14-15. ábrák;
- tüzérségi erődíjtmény 11-12. ábrák.

Gyalogsági erődíjlemek: két- és egyemeletes vasbeton objektumok a fő fegyverükkel (lövegükkel), az oldalsó falakon lövésekkel. Az épíjtmény védő szárnyaiban páncélkupolák és sűvegek kerültek elhelyezésre, melyek a körkörös felderítést és védelmet biztosították még abban az irányban is, amerre a fő fegyver nem tudott lőni.

A tüzelés módja szerint az erődíjlem lehetett egy- és kétlőirányú. A legnagyobb számban a két páncélkupolás, kétirányú tüzelésre alkalmas gyalogsági erődíjlemek találhatóak meg.

Tüzérségi erődíjtmény: tüzérségi és lövész erődíjlemek együttese, melyek egymással a talajszinttől legalább 40 cm-rel mélyebben elhelyezkedő, föld alatti járatokkal vannak összekötve. Néhány erődíjtménynél kétsávós járatok kerültek kialakításra a lövész átszállításához, lakóhelyiségek a személyi állomány számára, továbbá liftaknak, melyeket már nem fejeztek be.

A Cseh Hadsereg - mint már említésre került - ezeket a létesíjtményeket csak részlegesen használja, de adott a lehetőség ahhoz, hogy a szükséges javítások elvégzése után alkalmazásra kerüljenek tüzeldállásként, a személyi állomány és az anyagi-technikai eszközök fedezékeként.

Hogy teljessé váljon a kép, meg kell még említeni azokat a tartós csapat-erődítési épíjtményeket, melyeket a nyugat-német és az osztrák határ mentén építettek, és melyeket gyakran összetévesztenek a KTÁÉ-kel. Ezeket a védelmi épíjtményeket 1955-1960 között hozták létre, a feltételezett ellenségtől megvédendő az országhatárt.

3. Az állandó erődítési építmények alkalmazásának lehetőségei

Az 1935-1938 között épített könnyű- és nehéz típusú állandó erődítési építmények alkalmazása a mai időkben, a műszaki biztosítási feladatokat végzőket komoly kihívás elé állítja. Esetleges bevonásuk a védelmi feladatok végrehajtásának rendszerébe csak azután lehetséges, hogy tisztáztuk hatékonyságukat, az építmények újbóli használatba vételének célszerűségét, megfelelésüket az objektumokkal szemben támasztott mai követelményeknek, a helyreállításra fordítandó anyagi eszközök nagyságát. A következő fontos lépés ezen állandó erődítési építmények helyének és szerepének meghatározása a Cseh Köztársaság általános védelmi rendszerében.

Az előzetes ellenőrzések és felmérések szerint az építmények jelentős mennyisége megfelelő állapotban van. A legnagyobb probléma az objektumok nagy részénél, hogy a városokban és egyéb lakott településeken beépítették a bejárataikat és a tűzrendszer tüzelőnyílásait. De ez megoldható kérdés.

A helyreállítás, megtisztítás és berendezés a védelmi rendszer megfelelő építményeinél lehetséges. Természetesen néhány technikai jellegű problémát meg kell oldani, mint a megfelelő mikroklíma kialakítása és még egyebeket, melyekben az építmények már nem felelnek meg a mai követelményeknek.

A következőkben megpróbálom értékelni az építmények védelemre való alkalmazhatóságát a mai követelmények alapján, elkülönítve a pozitív és negatív vonatkozásokat.

Pozitívumok:

- a határmenti körzetek védelmi rendszerébe való könnyű bevonhatóságuk;
- az építmények célszerű felfegyverzése és a lövész- és páncélelhárító eszközök tűzrendszerének különféle

kialakítási lehetősége reális feltételeket teremt az ellenség hatékony pusztításához, szükség szerint a tervezett előremozgási irányának megváltoztatására való kényszerítéséhez és számunkra kedvező körlet felé való tereléséhez;

- az állandó erődítési építmények alkalmazása kedvező helyzetet teremt a konfliktus kezdeti időszakában az időnyerésre, ezáltal a mozgósítás és a harcrend felvételének végrehajtására;

- nem szabad elfeledkezni az állandó erődítési építmények előkészítésének és elfoglalásának demonstratív-pszichológiai hatásáról sem; konkrétan: fontos szerepet játszhatnak a lehetséges konfliktus békés rendezéséről folyó diplomáciai tárgyalások során, mint annak bizonyítékai, hogy készen állunk országunk megvédésére; ezáltal eltéríthető az ellenség a katonai erő alkalmazásától;

- agresszió esetén számunkra nincs megfelelő tér a visszavonulásra, így feltétlenül szükséges a védelem minden lehetőségét kihasználni, már az államhatárnál;

- gazdasági szempontból is javasolható e már egyszer drága pénzen megépített létesítmények alkalmazása; a társadalom gazdasági problémái, ugyanakkor az ország védelmi képessége fenntartásának szükségessége egyértelműen alátámasztja ennek indokoltságát;

- a létesítmények nem csak mint a tűrendszer elemei alkalmazhatóak, hanem mint az álcázás része - színtelt építményekként (pl. megsokszorozzák az ellenség által lefogandó célok számát; harci célt imitálhatnak stb.); ugyanakkor használhatóak mint felderítő pontok, raktárak és egyéb Δ TB-létesítmények;

- alkalmazhatóak vezetési pontokként;

- szolgálhatnak megindulási állásként (körletként) ellenlokést végrehajtó akár kis alegységek, csoportok részére is.

Ellenjavaslatok (negatívumok):

- a lehetséges ellenség magasfokú manőverező képessége révén lehetséges az építmények megkerülése;

- harcászati és hadműveleti szempontból hátrányosan értékelhető az a tény, hogy az állandó erődítési építmények gyakran csak kis sűrűségű védelmi vonalat alkotnak, melynek tűzrendszere (általában frontális és szárnyról mérhető tűzcsapásokkal) nem a leghatékonyabb;

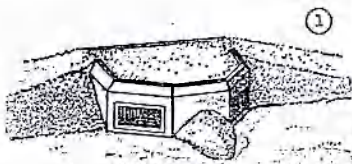
- az 1935-1938 között, a volt Németország és Lengyelország ellen épített erődítési építményeket a mai viszonyok között főleg hagyományos gyalogsági löfegyverekből mérendő tűzcsapásokra lehet használni, valamint az előerő és a technikai eszközök fedezékeiként. Ez különösen a KTAÉ-ek esetében igaz, melyek egyáltalán nem rendelkeznek páncélelhárító fegyverekkel, nem alkalmasak bekerítésben folytatandó harc megvívására, és nem érik el a megkövetelt kollektív védelmi szintet;

- az építmények csak a Cseh Köztársaság nyugati és déli határszakaszán vannak újból felhasználható állapotban. A mai időkben a cseh fegyveres erők alkalmazni tudják a déli és a nyugati határszakasz KTAÉ-eit, valamint a dél-Moravában lévő NTAÉ-eket és KTAÉ-eket.

A pozitív és negatív oldalakat összevetve azt állapíthatjuk meg, hogy az állandó erődítési építmények alkalmazásának lehetősége egy olyan összetett problémakör, melyre feltétlenül figyelmet kell fordítani a Cseh Köztársaság védelmi rendszerével kapcsolatos döntések során. Ez még akkor is igaz, ha az alkalmazás arányait nem lehet összevetni az elmúlt háborúéval.

Fordította: Lukács László őrnagy
ZMKA. Műszaki tanszék

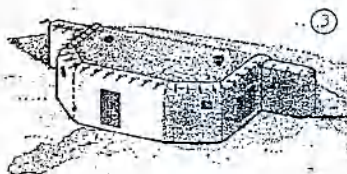
Csehszlovák határmenti erődtítési építmények
(KTÁÉ)

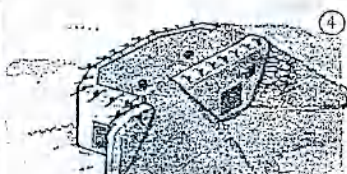
A, B típusú KTÁÉ

C típusú KTÁÉ

A típusú szárnyelem

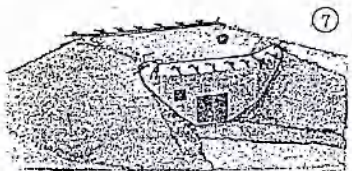
B típusú szárnyelem

C típusú szárnyelem

D típusú szárnyelem

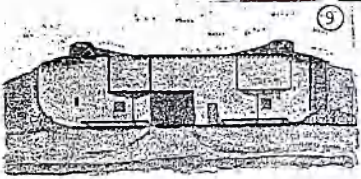

E típusú szárnyelem

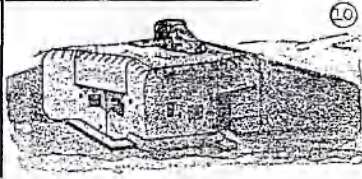

F típusú szárnyelem

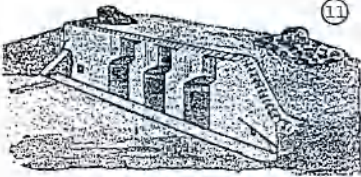
Csehszlovák határmenti erődítési építmények
(NTÁÉ)

4. szilárdsági építmény

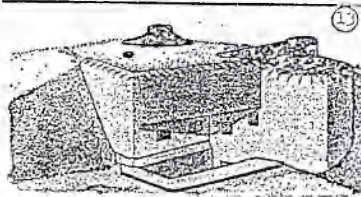
Únálló gyalogsági erődelem
(2. szilárdsági)

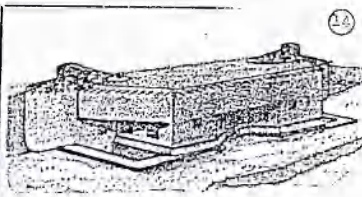
Tüzérségi erődelem
(4. szilárdsági)

Tüzérségi figyelopont
(3. szilárdsági)

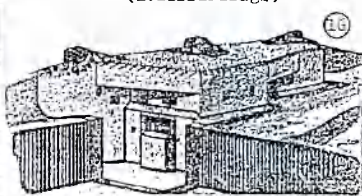
Gyalogsági erődelem
(4. szilárdsági)

Únálló gyalogsági erődelem
(2. szilárdsági)

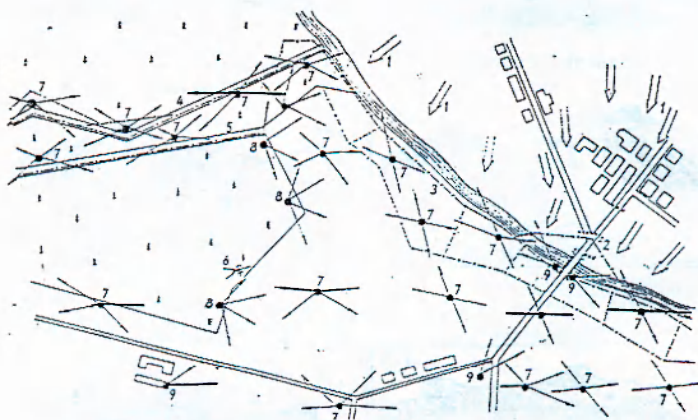

Gyalogsági- és harckocsiakadály
az erődemek között

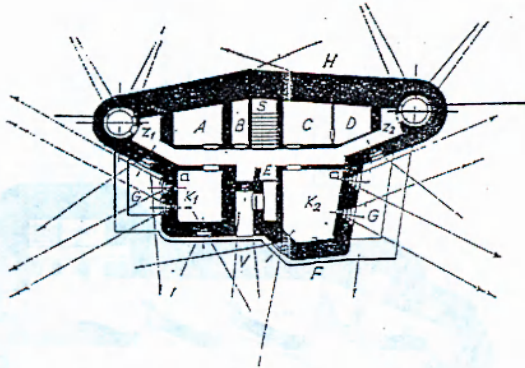
Únálló gyalogsági erődelem
(1. szilárdsági)

Könnyű típusú állandó építményekből álló
megerősített körlet a terepen

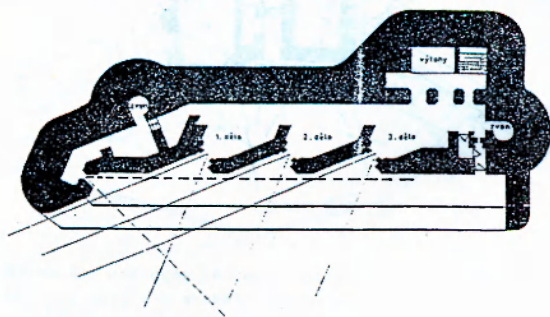
1. A roham várható iránya
2. Harckocsi elleni akadályok
3. Gyalogság elleni akadályok
4. Erdő nyiladék
5. Erdei utak
6. Páncéltörő löveg tüzelőállása
7. KTÁÉ - 1.melléklet 3. ábra
8. KTÁÉ - 1.melléklet 4. ábra
9. KTÁÉ - 1.melléklet 5. ábra

Önálló gyalogsági erődelem berendezése
(változat)

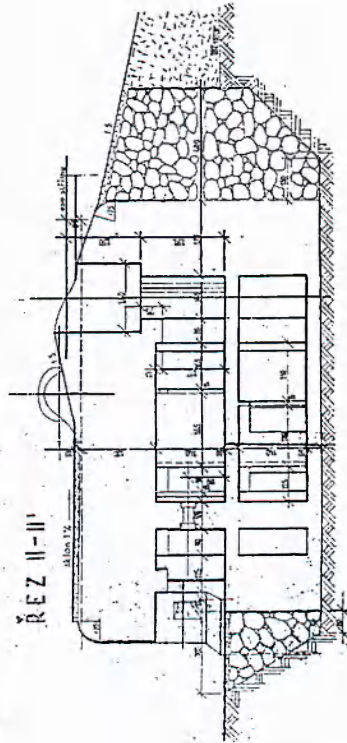
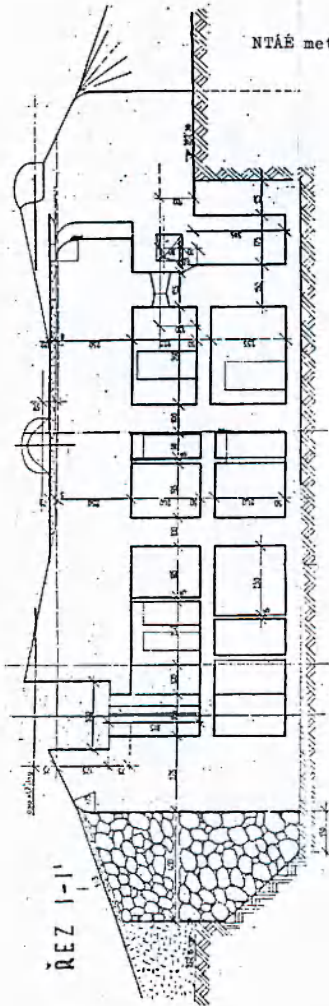

- z_1, z_2 - periszkóppal és géppuska (50 mm-es aknavető) részére alkalmas tüzelőnyílással ellátott páncélskupola
- H - az erődelem ellenség felőli oldala (fedő -álcázó- réteggel befedve)
- A, C, D - raktárak és egyéb helyiségek
- G - beton árok
- K_1, K_2 - küzdőtér a géppuska (páncéltörő ágyú) kezelők számára
- E - légmentesen záródó ajtó
- V - páncélvédett ajtó és vasrács

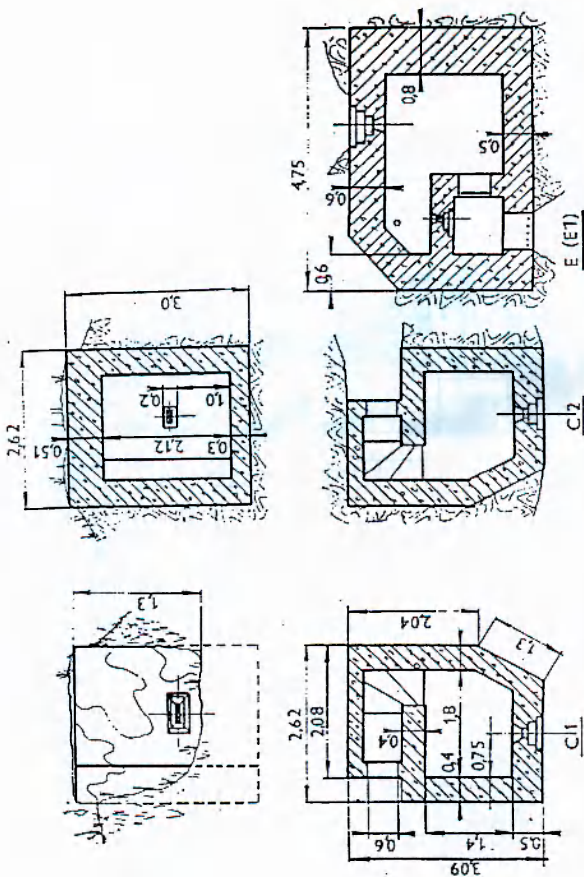
Tízérségi erődelem horizontális
metszete

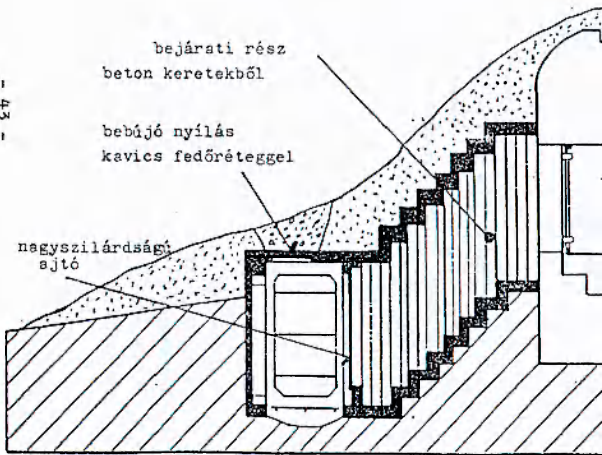
NTÁÉ metszeti rajza

KTÁÉ-ek (1.melléklet 1, 2 ábrák)
metszeti rajzai

- 43 -

8.sz.melléklet

) metszeti rajza

